

శ్రీయ్యుడి
రాజమండ్రి, బుక్కోనల్లరు, అండ్ పబ్లిష్
మాడేటి సన్యాసయ్యగారి
ప్రచురింపబడినది.
మొదటికూర్పు 1000
లాభమహేంద్రవరము
దేశీయవిద్యాలయముద్రాకరణమున
ముద్రితము.

శ్రీరామచంద్రాయ నమః
మైరావణచరిత్రము.

శ్లో॥

పప్తియోజన్ విష్ణీర్ణం శతయోజనమాయతమ్ |
అష్టద్వారపుటంకా నప్తపాకార వేష్టితం
త్రీకోటి కేళికంఠైవ నవకోటి శివాలయం |
చాతుర్లక్ష్మం చ విధివాం రావణేశనరక్షితం ||

ప॥ ఇట్టిలంకాపట్టణమందు పాతాళలంకేశ్వరి యైన రావణుండు
వజ్రవైదూర్య నీలగోమేధిక, పుష్కరాగ మరకత మాణిక్యహాక్షి క
జ్యోతిషాశురుచులచే వెలుగుచుండు దివ్యసింహాసనమందు గూర్చుండినా
తాళలంకలోనున్న క్షనస్నేహితుడైన మైరావణుని తనమనస్సున తలం
చగానామైరావణుండు, ప్రత్యేకముగా యెదుట నిలిచియున్న బాచి
ఓయి మైరావణాంబులుడు నొక సంభవించియున్న కష్టమును వింటివా
రామలక్ష్మణులను రావణోమారులువచ్చి నాచెల్లెలైన శూర్పణఖను
ముక్కుచెవులుగోసి పంపగా నదిచూచి నేనురోషపడి మారీచునితో
గూడిపోయి మాయచేసియాదామువి భార్యయైన సీతనుదెచ్చి లంకలో
ఘంచితిని. అటుతర్వాత వారామారీచునిజంపి కొరిగుంపులగూర్చుకొ
నివచ్చి సముద్రమునకు వారధిగట్టి లంకాపురమును బ్రవేశించి, కృపా
స్తాదిమంత్రులను భంధుజనంబులుదాయాదులు మొదలయిన లక్షకొ
మార్లను చంపిరి. అతికాయ మహాకాయ విరూపాక్ష అకంఠన ముత
రాక్షస సహూదర మహాపార్శ్వ కంభనికంభులు యింద్రజిత్తు మొ
దలగువారును హతులైరి. మూలబలమంతయు నిర్మూలమయ్యె. విభీష
ణుండుపోయి వగవానితోగలయుట చేత నింతపనివచ్చె నేమి నేర్పడునని
మృణాళుడు, నామైరావణ సనేకవిధములం బ్రార్థించగాకేళిని యా

తాను బట్టితెచ్చి కాళికాదేవికి బలియిచ్చెదననిబలుకగా రావణుండది
 నిని యానందభరితుండై తన మెడలోనున్న చంద్రహాసముదీసి యా
 మైరావణుమెడలోవేసి నన్ను కాపాడిరక్షించుమని స్తోత్రముజేసి తనం
 దిగా నామైరావణుడు తనకు నివాసస్థానమయిన పాతాళలంకతో ప్ర
 వేశించి యాలోచించుచుండెను. అచ్చట శ్రీరామచంద్రుని సమీపముం
 దున్న విభీషణుండు త్రిలోకకంటకుండైన రావణుండు దెబ్బదినపోయి
 మరలయుద్ధమునకు రాకయుండుటకు కారణంబేమియని యాలోచించి
 భంకరునియైన ప్రయురాలైన నీతమునుజూచి మాయారావణుని వృ
 త్తాంతమంతయు నెరిగివచ్చి ఓహోహో సుగ్రీవాంగద వాసు
 మజ్జులబవంతులారా మోసమువచ్చెను వింటిరా రామస్వామివారచేత
 తరనుగొట్టబడిన దశకంతుమతనన్నేహితుండు పాతాళలంకలోనున్న
 మాయకాడగుమైరావణుని తనసమీపమునకురావించి తనయజ్ఞముం
 దయు సతనికిదెలిపి మొగబెట్టగా నామైరావణుండతనిమొరనాలించి
 భయపడకుము రామలక్ష్మణులనుబట్టితెచ్చి ఇదిగో నేటిదినము కాళి
 కాదేవికి తప్పక బలియిచ్చెదననిసంతయుబలికిబోయియున్నాడు నేటి
 రాత్రికియేవిధమూచేతనైనను వాడుమోసపుచ్చి రామలక్ష్మణులను గొ
 నిపోగలడని చెప్పగావని యాసుగ్రీవావిశానరులుదిగులొంది యిండు
 కుసుపాయంబెయ్యదియో చెప్పమననవ్వు డావిభీషణుండారజనేయని
 జూచి ముందుకాగలకార్య మితినివలనగాని యెరులచేత గానేరదని
 చెప్పగోవిని సుగ్రీవాదివానరులు విభీషణుండును సనేకవిధములుగా నా
 యాంజనేయునిస్తోత్రపూర్వకముగ బ్రార్థింపనాహనమంతుండువృథావిని
 మించిది నాత్రాణజూడుండని తనవాలముకొంది క్రిందనుపాతాళలోక
 పర్యంతము పైనక్షత్రమండలపర్యంతము తనవాలముచేత కోటనేర్పర్చ
 చి నడుమ నొకద్వారంబు గావించి తాను ధర్మరాజవలె జాగరూక
 డై కనిపెట్టియుండెను. కోటలోపల సుగ్రీవాంగద జాంబవద్ధవయ

మన భారతీయ సాహిత్య చరిత్ర

అప్పుడు పాతాళ లంక లో మైరావణుడు రాత్రి మాడవజామునెల్ల దీక్ష
చేసి భూమి కి నాశన భార్యయైన మోతంగి యెత్తని యభిప్రాయమును గ్రహించి మున్న
నా నాగిణాథా యాదవయ్యది మోతంగి గలిగెను. రావణుండు నీరసపడి చచ్చి తన భూ
మిన్నక కళ్యాదులను మాతము జేసికొనెను. లంక చాడుపడెను. యుప్పుడుమీరు రావణ
అత్తులును దెచ్చితిరేనిమన లంక కును చేటు సంభవించుట సంశయములేదు. గానఁచి
రాకార్యము చేయవలదు. నామాటవిని యాస్వాముల తెరువు పోకుండుడవి యశేక్ర
కారంబులు జేప్పినను వినక మైరావణుడు ముతులనుజూచి ఓయిఘటికా ఓయివ
చిట్టికా ఇత్రమమీరిద్దరు వెళ్ళి యావానరులకు దెలియకుండునట్లు మాయోపాయంబు
జేసి తామలత్తులు నిచటికి పోడి తెండనియాజ్ఞాపింప నందును వారలు సమృత్తి
భక్తులయ్యల భక్తులు యెంతమాత్రము ఇదిగో తెచ్చితిమనిచెప్పి యుసుటికి నుచిర్చి
జాగ్రామలత్తులును చోటికివచ్చి యంతయువెదకి త్రోవగానక పాతాళలోక క
ర్తవ్యముభూమిలోఁబ్రచించి నక్షత్రమండలపర్యంతము లకాశమున కెగసిజూచి
దేహగానక విశేషముగవలసివలసియాఘటికుండుపదిగడియలపాడువుగతనపండ్లతో నామా
నుకులకునిక కలేవనెత్తి యొత్త జాలక పండ్లువిరిగి భంగపడెను. గడవమత్రియైననుచిట్టి
కుండును నాజాగ్రామలత్తులతోలేవనెత్తి పిమ్మటముక్కువిరిగి భంగపడిపోయెను. ఇట్టి
ద్వంద్వభంగపడిజల్లించి పాతాళలంక లోనున్న మైరావణునివద్దకువచ్చి ఓయిరాజామేవ
పురముపోయియు వారలున్న చోటుగనుగొన వుజ్జ్వలమూర్త మైననుగినుపింజీరేడుగా
న భంగపడివచ్చితిమనివిన్నవించనామాటలువినిమైరావణుడునవ్వి తానేవిధంబు చేత
ననురామలత్తులులవంచించి తేచ్చెదననీ నొడంబడిబలికి విభీషణునిభంగి మాయాక
మంబుదాల్చి హనుమంతుడున్న తావుకువచ్చియోహనుమంతా రాసుని కావ్యమందభ
భీముగనుండుమికి జాములొద్దన్నదిగాన నంతవరకు రామలత్తులులను గాఢావశం
యైననిచెప్పి యాతని ముఖద్వారముపర్యవేళించి ఆమార్గమున లోపలికివెళ్లి రామలత్తు
లులంగని వారి మీద హేమాజనకమగు పాడిచెల్లగా మూర్ఛిల్లినట్లున్న రామలత్తులు
లనిద్దర నొక్కపెట్టెలోనుంచుకొని మరల హనుమంతుడున్న తావుకువచ్చి లోపల
శ్రీరామలత్తులున్నార బహు జాగ్రత్తిగానుండును. ఇట్టి సమయమున మైరావణు
డు సలక మాయోపాయంబు లెరిగివదాడవి నీకును దెలిసియున్నందున నేజిప్పనక్కరలే
దుజాగ్రతగానుండుమని మాయాకేసి రామలత్తులులున్న పెట్టెను తనలో నెక్కిరి
పాతాళలంక జేరి యందుడు కాలికాదేవిగుడిలో పెట్టెనుంచి బీగను తగిలించి ముద్ద
జేసి తనయింటికివచ్చి తన భార్యయున్న యంతఃపురము పర్యవేళించి భాగ్యమజూచి

అట్లుచేసి విధిమణుడు గవ్వలిమనమచచ్చి మౌనుమంతునిజూచి సాచ్చరించగా
అప్పుడు మునుకు దరిదరిసి టలుంధిమణా నీవిచ్చునుచచ్చి ముచ్చటిందిపోతినిదా మర
క నీర త్వరముగ నీలచచ్చిలిశనగ నవ్వడు విధిమణుడు మైరావణుడుచచ్చి మౌన
వుచ్చి కామలక్ష్మణుల పెచ్చుకొనిపోయి యుండుననియోహించి యరివ్వరివ్వు లోప
లికొల్పి మౌనగా నచమరామలక్ష్మణులు గమనించునెరి కావున గుండెబయ్యెలునునియో
హించి కొంతసేపటికిండుకంతైన వ్యమ దెచ్చుకొనిలేచి నుగ్గిరివాది ఫనచరులుజూచి యో
హినిమౌనారా మాయాచియైన మైరావణుండు మౌనముచేసి రామలక్ష్మణుల పెచ్చుకొ
నిపోయెనుని పీఠంపై కలుకాచిని వనచరులందరు ఫోడునుదొడ్చిరి. అప్పుడావిధి
మణుడు పీఠిచేత నేమియెంతోచక రామరామయమచ్చుండ నుగ్గివుండు జాంబవంతుం
డుజాంబుగడుమంలొనగు వాసర పీఠులందరును దుఃఖముచేతకొందరపడి ముందరచే
యెగిన శార్వరియెయ్యదియనియడుగుగా వానమయమండు దుఃఖాకాంక్షిండుడైన విధి
మణు దిట్టనియె.

పీఠామనచరణారా చింతింపడుచువలన నేమి కార్యముగలదు నేనొక యోపాయము
తెప్పదమినుటి లంక కైదను పార్వతీమణిపదమొలుల దూరమున బహువిద్యోగములు
గణించుచు నొక యోధాగ్రహణముగల దావనములో నాలుగు గజములదూరము
నిడువుమునంతయి తెదజ్ఞును గలిగి యత్యంత రమణీయంబయిన యొక కోలముగలదా
కోలముతోననే జాతి పుష్పములుగలవా పుష్పములనడుచు నతిసుందరంబగు నొక తా
మరక ములబలు విక సిందిరముండును. ఆతామరపుష్పములో నూత్నరూపియైదిట్టి ద్వా
రమునందు రంధ్రములగుఃకాలోపలికి తెక్కునప్పడచటనొక శృంగారముయిన పాతాళ
లంక గనుపడును. ఆలంకలో మైరాణుండువానము నేయుచున్నవాడు వాని పధి
యించి రామలక్ష్మణులను దేవలయునని తెప్పగానిని హనుమంతుండు ఇది విధిమణుం
డు చేసిన పనిగానియిందొరుల తేసినదిగాదు. మంచిది గాని వీని భద్రముగ నుంచుద
నాయంగదను కమ్మగించి తాను గగనమార్గమున కెగసి ముప్పది యోజనములదూరముగద
చి యాతటాక ముగనుగొలి దాని నడుచునున్న తామరపుష్పమునుజూచి నూత్నరూపియై

మహాపుష్పములో దీనివలెను పోతకల్లలకలా కోపు ముని కైకమునుండి యామల్యము
 మునోంది మొదటిద్యౌరము కోరబలు పోవుచుండ నందు నాద్యౌరలాలమునొప్పున
 వల్లభుండు అంజనేయునిజూచి నీవు నాకు చెలియని తనుట్లు భిక్షుమాయముచాల్చి యె
 కడ్రోడికే కైకడవని యడిసింనుచు యాంజనేయుని పాదములుబట్టి నిరగిరిత్రిప్పి భిక్షువ
 యగా నప్పుడు బయలునున్న తామరకలనులాజోచ్చిపడి యాహనుమంతు యామల్య
 తకాశ్రంబుజూచి వీడు బహు పరాకృమకాలియని క్లాపించుచు మరల తామరపుష్ప
 ములాజోరబడి మునుపటివలె మొదటిద్యౌరములో పోవుచున్న హనుమంతునిగాంచి
 మత్స్యవల్లభుండు మాటిమాటికి వచ్చెద వేమని చెప్పినిధరివేయగా వీక్ముట నానజనే
 యునకు కోపమువచ్చి మత్స్యవల్లభునితో నతిధూంబగు యుద్ధముజేసి చెప్పలాపడి యు
 లసి యాతనితో యుద్ధము సేయనేరక నిట్టి పరాకృమకాలియగు నీ చెప్పడపుకోరి
 నీతల్లితండుల వేరేమి చెప్పరా యనియడిగిన హనుమంతునియం దామత్స్యవల్లభుండు
 కరుణించి యుటనియె.

ఓరిచెప్పెదవినరా మహాబల పరాక్రమశాలి యగు హనుమంతుం డనువాడు
 నీతాదేవిని వెదకుచు లంక మాగ్గునును బట్టి సమద్రముదాటిపోవుచుండును. ఆమాగ్గా
 యాసమున నలనిదేహమున నమచ్చయున్నచిమటలో ఒక బొట్టుజారి సమద్రములోపడి
 ను. దానినొక మత్స్యముమ్రుంగగానది గర్భమై దానివలన సేనుజనియించితి. నా సేను
 మత్స్యవల్లభుడు, నాశుక్రైపేరు హనుమంతుండనినవిని యాజ నేయడాళ్ళర్థమడిగి.
 మారుసి యాలింగనగు జీనుకొనిసేను హనుమంతుడను రామలక్ష్మణులను మయిరావ
 ణుండిచ్చిటికి తెచ్చినంగన నేడాస్సాయలను పెధకి చుచ్చినానని చెప్పగానే హను
 మంతునిమాట మత్స్యవల్లభుడు సమృజాలక మఁచిది. ఇప్పుడు నీరూపమజ్జాపుమని
 యడుగ గ మంచిది నానిజరూపమును జూపెదమాడుమని పూర్వము లంకామార్గమున
 పోవువేగధరించిన స్వరూపమునుజూపగా మత్స్యవల్లభుడుతాను విధియొండయి తల్పడికి
 పుట్టితి ననుస్సాగించులు జేసి నాలిప్పు డ్దమింప వలయుననియనేసి విధంబుల స్తోత్ర
 ములచెలి ప్రార్థనపగా హ్నుంచి కుమారునిదీవించిచిన్న పెట్టుకొని సేను రామకార్యా
 ర్థవయి వచ్చినాను ఈలంక లోనున్న మర్మంబులన్నియు దెలియ జెప్పమనిన మత్స్య
 వల్లభుడది ధర్మంబుగాదు అతనియన్నంబుని యతనిమగ్నంబులుజెప్పట యుక్తింబు
 గాదు. అయినను నీవునామిత్రుడివియితియేగాక రామకార్యగ్గమయి వచ్చినావుగదా
 మంచిది నీకొక యుపాయము జెప్పెదనును ఈద్వారముదాటిపోవగా నావల నొక
 తామరకోలనువున్నది దానిప్రక్క నొక ద్వారముగలదా ద్వారమునకు పిలారధము

కాళికాదేవిని పూజించుటకు నలుగురు కన్యకలు నిండియున్నారు. వారి
 నివాసమునగాలంకారము భక్తజన్మము గావించు నక్కడ తొంద్రతో రాక్షసు
 లున్నారు. భక్తిగదలినంత వీళ్ళుట కాలికాదేవియొక్క గుడియున్నది సేవాపదేశము
 నకు వెళ్ళినవత్తమున అచ్చట నన్నియు దెలియనవచ్చును పొమ్మనిన నుంచినదియని హను
 మతుడును మత్స్యవజ్రముండును ద్వారముదాటికొంతదూరముపోవగా నక్కడనొక్క
 తామరకలనుండెను దానిలో భక్తిగజములదూరముపోయి కూర్చుండియుండగా నచ్చట
 పురావణునితోడ బుట్టుకైన దుర్గదేవతనునది రామునకు పూజిత్రకి నభిషేకముచేసి
 కాలికాదేవికి బలియిచ్చుటకు యొదక మునిమిత్ర మయియొక బంగారు కలశముకొనితామ
 రకలను చేరి డొరా శ్రీరామచంద్రులూ ముయరావణునిమాయలో నెడుకుదొరి
 కితినియని కొనియాడుముంద నదినిని యాజ్ఞనీయుండు సత్యోపేచి దుర్గదేవితో నపుడు
 విహితముచేసి తావచ్చినకార్యమంతయు దెలియజెప్పి యామెనుగడిచి కాలికాదేవి
 యున్న తావుజూపుమనియడిగి యామెకుర్దగ్యంబుజెప్పి తాను చిన్నకప్పమాపముదాల్చి
 యామెద్గండిచేతనున్న కలశోదకములొపల పురోహితగానపుడాదుర్గదేవతాదేవిన కలశ
 మున నుదక మునిండించితొని తులారంధ్రములో తొరబడగా నాతులారంధ్రము విరిగి
 పడెను అప్పుడు దుర్గదేవి యుదక కలశమును నావన విడవేయగానచ్చట నానమిచే
 యుత్తున నలువదికోట్లరక్కనులును దుర్గదేవి బుట్టుకొని దొంగతనముగా నెవ్వరిని దె
 చ్చితివనగా ని తలా కప్పగానున్న అంజనేయుడు బ్రహ్మాండరూపముతో బయలు
 చేరి యాదక్కనులందరిని నిమిషమత్యేమైన బరిమాప్తయంతట దుర్గదేవి నెట్లు జెట్టు
 కొని భక్తజన్మ భంబువృత్తిరాగా నందన్న తొంద్రతోట్టు రాక్షసులు తిరుగుబాటు దురి
 చగా వారల ధరిని వాలంబునజాట్టి నేలంబడగొట్టి ఆ రాక్షసుల నందరిని జ్వలికాలికా
 దేవి గుడికిపోయి చూడగా బంగారు గోపురంబులును ముత్యాలచాంట్లు రత్నమయ
 స్తంభములునుగలిగి దేవీవ్రహ్మసామె వెలుంగుచున్న ఆ గుడిలోనుండు కాలికాదేవిని
 దర్శనముచేసి అనేక విధప్రార్థనలచేత నమ్మవారిని వేడగా నాదేయాజ్ఞనీయుని
 పుత్రక్షమయి ఓయి రామకార్య ధురంధరా శ్రీరామసామితులిద్దరును మాయపడి
 చేత నీ పెత్తెలో బవ్వలించియున్నారు, చూడుమని చూపనింతలో నక్కడనుండునట్టి
 ఇరువదికోట్ల రక్కనులును తిరుగబడి యుద్ధమునకు తారసిల్లిరి. వారలనందఃని క్షణమా
 త్యేమైన కాలికాదేవికిని బలియిచ్చి త్రికేపురనుండరియైన కాలికాదేవి యిదిగోనీ
 కురాక్షనులనందరినియిచ్చితి యిక ముంధనేక రాక్షసులబలియివ్వదలచియున్నానని
 త్యేమైన దేయమస్తుంతలో సాతాళలకలొకొచ్చి తులారంధ్రంబులుపొడిచియొక్క

మైరాసాహిత్య చరిత్రము.

దేవుని రాష్ట్రములనువారిచి కారణంబునందున్న వారలనందరకుడవారికి పోలిక
 దేవికావునన్ని యదటనున్న అరువదికోట్ల రాక్షసుల హతంబుజేసి హర్షించియున్న
 సమయమున యిదివిని యామైరావణుండు హనుమంతునిరాకయెరింగి యోగ్యుని
 పృచండమయినకోపంబుతో తనమంత్రులను పృథానులనుజూచి ఓయి మేఘవల్లభ
 డా ఓయి ఘటికా ఓయి సుచర్మికా ఓయిభయిరవముఖా నిారనలువురును శిల్పి
 యాకోతిని బట్టుక రండనిన వారామాటలువిని యా కోతియనగా సంతమాత్రం బిదిగో
 పట్టితెచ్చెద మనిచెప్పి మేఘసాధుఁడు నాలుగుకోట్ల రాక్షసులతోడను ఘటకుం డార
 కోట్ల రాక్షసులతోడను సుచర్మి కుండు నాలుగోట్ల రాక్షసు
 లతోడను బయలుదేరి కేరి మృదంగాది వాద్యములతోడను ర
 గ జరు రగ పదాతులతోడను చిరుతపులులు మల్లపండులు నక్కలు పాములుతేళ్ల
 యిటువంటి క్రూరజంతువులు నాహనంబులుగాగలిగి మేఘంబులతో చిత్రవిచిత్ర
 హంబులతో భేరిమృదంగంబులతోభయంకరములైన పెడబొబ్బలతో శోతనిబట్టి క
 ట్టుండి కోట్లండి యనుచు బయలుదేరినరాక్షసుల నాంజనేయుండుజూచి కాళికాదేవి
 తల్లి అశ్రుదశకులువచ్చుచున్నవి రామలక్ష్మణులను భద్రముగకాపాడును. మైరా
 వణుండు మాయజేసి రామసౌమిత్రులంగొనిపోవును. నీపాణులుపుచ్చకుండును భద్ర
 మనిచెప్పి యాద్వందీని నక్కడనేయుంచి తాను యుద్ధాభిముఖుండై బయలుపెడలి
 ల్లున సింహనాదమునేయగా నాపాతాళలంకయంత యల్లకల్లాలమై గడగడవణకసా
 గెను. కిమ్మట రాక్షసులు గదాచక్రాది తోమరభిండివాల వలఘుత్రికూలములు మొద
 లైన యాయుధములతో హనుమంతుని వేయగా నతం డందులొ నొకత్రికూలమునొడ
 సిపట్టుకొని నేనలొడ్చొచ్చి కూలంబుతో నొక్కొక్కపోటుకు యిమ్మారు మున్నర
 రాక్షసుల బొడుచుచు యేనుగులు గుర్రములు పదాతులనుగొట్టి హమార్చుచు వాల
 బుతోజాట్టి నేలం బడగొట్టుచు రెండు చేతులంబట్టి నేలకురాచుచు నీప్రకారమువచ్చి
 నేనలంతయు మృతిముగావించి మకరవాహనముమీదవచ్చినమేఘవల్లభునింగని వానిక
 పాంబు పలకొచ్చింపెను. సిమ్మట కంకరగాడిదమీద గూర్చుండి పోరుటకువచ్చి
 ఘటకుండా హనుమంతునిమీద ననే బాణవర్షములు గురియించి నొప్పింపగా హను
 మంతుండా గ్రహంబున వానిపైదుమికి రొమ్ముపగలగొట్టించెను. అదిజూచి సుచర్మి
 కుం డరిగోంబుతో నొక ముండ్లపందిపై నెక్కి యుద్ధమునకువచ్చి టూ హనుమ
 తునిమీద ననేక బాణములు వేయగా వానిభద్రమునడసి నీనుకొని దానిచేత వానికి
 ముఖుడిచెను అటపిమ్మట కైరవముఖుం డాంబోయనిపై దవికి భీరంబుల

2. తల్లి నియమగ్రహణములన ననేకకొద్ద ధర్మముల నొక నిమిషమున బరిహారి

వచ్చితిని గావదీనిని గయకొని యాగింపు మనగా నాదేవియత్తంతానంద భరితురై యుండెను అప్పుడు కాళ్ళవిధిగియు వడుములు కెగియు చేతులువిరిగియు నితర ధర్మముల బాధింపబడుచున్న హతకేసులగురాత్రిగిందరులు తామువచ్చినదారిబట్టి వెళ్లి పోతూకలకే క్వరునింజూచి యోమైరావణా నీవుపలసిన మంగలుప్రధానులు చితురలజలంబుల సంగయినాతోటి సహంతలయ్యెనునికేప్పుడప్పుడా మైరావణుడునుండిపడితేచికనుతెర్ర తేసి తానేయధ్యక్షుడు బయలు దేరునయంబుల తనసాధనింజూచిరధముశృంగారించి తెచ్చునగానతడు వెయ్యిగుర్రులుగట్టి లక్షగంటలచేమోయియున్న గధమాదులింబు చేసి లేగావప్పుడు మైరావణుండు తనవీర్యమురాలయిన మాతంగినిబాచి యిట్లనియె.

ఓం ప్రియురాలా నేనుపోయి రామలక్ష్మణులను గోతినిచిపికాళికాదేవికి బలియిచ్చి వచ్చెదనని పలికినమాతంగిని యోపాగ్రిణానాథానీకుడయినగతి గూలగు నున్నదిగాబోలు యిట్లుండగా నామాటలు నీకేల వినుదవు. అప్పుడే రామలక్ష్మణుల తెరువుపోతద్ద మైరావణునచ్చునని యెన్ని తెరంగుల జెప్పిననువినక ఋషిప్రకారంబు జేసితివి అందువలన నిట్టి మహోత్పాతంబులు బుట్టినవి ఇక నయినను రామలక్ష్మణుల కంజుబొచ్చి పోతకంజాలక మరల జాల జలవచ్చెదని జెప్పుచున్నావు నే నేమి చేయింపవలసివచ్చెనో రాష్ట్ర మిలామనకుండగా నెవ్వరు తప్పింపాలరు. నేటితో సరి దీవు నెవ్వనక్షణమున పోగిణంబులతో చురలినచ్చుటలేదు. అనియు నిట్లనేక విధంబు వేత నాగింజు పోవచ్చుచు దూషింపబడగ్రంబున నునిగియుండగా నామైరావణి యిదిగో వచ్చుచున్నాను అందుకు తనవిధమున తనగింజులతో అనేకగుర్రంబులు లక్షలగంజులు పదిలమిచ్చి అందుకు పురుషులతోటపదాతులును వెబడింపరాగా మరయు గురిరగలుగులవారు కొందరు, ఇంకొకరిగ్గులవారు కొందరు, యిట్లనేక విక్రతరూపంబులు ధరింపంపినవచ్చు రాక్షసులు తన్ను చుట్టినడువ అట్లహంబుల పచ్చుచుండ పెదబొబ్బలు యెరుంగుల ఘోకారంబులు, గుర్రంబుల హేషంబులును, ధైర్యమదంగాని వాద్యంబుల పెటపెటధ్వనులు భూమ్యంతరిత్తియును నిండయుండడుట కి నడచుచున్న నతురంగంబులంబులంగని యాంజనేయుండు కాళికాదేవితో నిట్లనియె.

ఓత్రిపురనుందరి! యిదిగో అనేక దిశంబులు వచ్చుచున్నవి. మరయు మైరావణుడు వచ్చుచున్నట్లు కనపడుచున్నది. ఈసమయమందు రామలక్ష్మణులను దుగ్గండిని నీవు భద్రగ్రామంగా కాపాడవలయునని చెప్పి గుడితెలుపులు వినియించినిగముతేసి తనమిదిగోవచ్చునేనలొ నలికిప్రముగతొచ్చి చీకాకుబడ తేసి గధముల నెల్ల రధములను యేసుగుల నెత్తి యేసుగులను గుర్రంబులచే గుర్రంబులను కొట్టి చెంపుటయొక మిగులబలకాలులయ్యెందునట్టి రాక్షసుల నొడిసేపట్టుకొని నేలంపడి కొట్టి చెచ్చుచున్న యాంజనేయునిబాచి మైరావణుండు కోపించి ఓయి దుర్మార్గుడా! అరాక్షసుల నేలచెంపెదవు. నాతెట్లులిగె ఇదిగో నీవని మట్టులెట్టెదనని చెప్పి మిగుల వాడిగల నారాచముల చేత నొప్పించి బాణావర్షములుగురియింపవలసి యాంజనేయుండు కాళికాదేవిగుడిమందరినున్న ధ్వజసంభమునకు వెకలించి దానిచేత నానిగధంబునకు గట్టియున్న వేయగుర్రంబులంబుల నొర్రనింబిరిమార్చి రధంబును చూగింబుగావించి యిట్లంతయు నిర్మూలంబుజేయ నామైరావణుండు క్రోధింపితిమికి హామీమంతునిబట్టి పిడిగొర్రెలు గ్రుద్దుచున్న నాంజనేయుండు దోషింతతోచ్చినవాడై కోపొద్దిపిమానకుండయి తనబలంబుతోలిది

గట్టులు గిరిగిరిందిప్పుడు నామైరావణుని క పాలంబు పగులునట్లు గుర్తి నేలంబడగట్టు
 గా గుర్తిండు బంటుబడి విలవిలతన్నుకొనుచు పోరాణంబులు విడిచియొడినట్లు పడియుండి
 కొంతవేళటికి మరల లేచి యాజనేయు నెదుర్కొని రొమ్మువగుర్తితోసినపు డాం
 జనేయుండు క్రిందపడి కొంతదవు ఆశ్చర్యమునొంది మరల లేచి యాపాతాళలంకే
 క్వరుని కాళ్ళనొడిసినట్టి గిరిగిరిందిప్పికోట్టిన నాపాతాళలంకేక్వరుని దేహమంతయు
 కునియలయి భూమిపయిబడి జచ్చెను. యిట్లు నచ్చియు మరల లేచి యాజనేయుని
 క పాలంబుపడగుర్తి తోసిన నేలంబడి మూర్ఛతోయి లేచి యిళని నెత్తిచూచుట చుం
 పినా జావకి యున్నాడు. ఓకాళికాదే. ఋతూశ్రీ సీగోపురము మీదనున్న శిఖరంబు
 లను దెలిసి దానిచే గొట్టి చచ్చుచున్నాను. మరల లేచినట్టియెడల నామైరావణుని నీలరా
 ణంబులు పుచ్చుకొందునని ప్రతిజ్ఞగా బలికి యాశిఖరంబు దెలిసిగిరిగిందిప్పి కానిచే
 నాపాతాళలంకేక్వరుని రొమ్ముపెనులగొట్టి చచ్చునని నిజమైబ్రతికెడియెడల నీలరా
 ణుండి పిలహవాదముచేయ నాంజనేయుం ధదిహంచి కుండ్లు పెట్టెను గొప్పము నిక
 కాళికాదేవిని జంపెదనని గోపంబుతో జెప్పెను. భాగ్యశాసనంబులు బ్రతుకయే నా
 గగిహంబున నేమి నేయదలచియున్నాడో యని యామైరావణుని నీలరాణంబులుచూడ
 నేసేమి చేయుదును. వీనికి బ్రహ్మవరంబుగ జన్మమనవలసిదు నామైరావణుని నీల
 రాణంబులుచూడంబు చెప్పెద ననుమని యిట్లనియె.

శివదయపర్వతసమీపంబున ముప్పదియోజంబులదూరమున నొకచోట నొకమహా
 దానియందు వేయిశిఖరములుగలపు. దానియందనే మహావృక్షంబు నొకటియున్నది. దా
 నింగనిపెట్టి మరికొంతదూరంబు వెళ్ళగా నచట యొకప్పుడొకప్పుడు మహానామంబున
 నానియందేడు గొప్పకుమ్మెదలున్నవి. ఆకుమ్మెదలను నట్టికొచ్చి తన్నుచే నీలరా
 ణుడుట గనబడుచున్న పాతాళలంకేక్వరునిజంపి భూమిపయిబడి నీలరాణంబును
 నీయెడుకుమ్మెదలను గొట్టికొని వెంటనే నీలరాణంబును దాటికొని యొకచోట
 దగ్గరైన మంచినీళ్ళనముద్రించులా ప్నానంబుచేసి నచ్చి పడియున్న పాతాళలంకేక్వ
 రుని శవమునుజూచితివేని యింతటితో సరిపోవుచున్నాడు. తిరుగాబ్రితికెరాడు. నీల
 రాణంబున జేయవలయు నిట్లు బ్రహ్మపరాక్రమంబున నొక మానవంతుం డెంతవని
 చెప్పగాయని కొంతవేపాలోచించి ధైర్యంబును ధైర్యుకొని యాపాతాళలంకేక్వరు
 హస్తములు గెందును తనవాలంబున మరీచేసి పట్టుకొని ఋతూశ్రీనివచ్చి కులూని
 ధ్రువంబుకొచ్చి యావలనున్న తామరపువ్వులగుండ పిన్నరూపంబుదాల్చి యందలా
 కొచ్చి బయలు వెడలి బ్రహ్మాండరూపంబు ధరియించి పిమ్మట లవణక్షుణ్ణుకానర్పిద
 శ్రీగ జలానంబులతో నేడవసముద్రంబుదాటి గగనమార్గంబున వెగసిగోయి మారు
 దుదయించుటనముందుగా నచ్చటికి ప్రవేశించి యామారుణంబు నమస్కరించి య
 యందయపర్వతసమీపంబున ముప్పదియోజంబులదూరమున నొకచోట నొకమహా
 వాలంబున గట్టిబడియున్న మైరావణునకుపొరాంతక సంకల్పంబులు ఓరిహనుమంతా
 విడుపును. పోరాణంబులా దెరాయని యడచుచున్న ఓరువక చెట్లయ దును ముండ్లయ
 దును నీర్ముకొని వేయిశిఖరంబులుగలిగియున్న నాపర్వతసమీపంబున కేరి యచ్చట
 చూడగానే నాకుమ్మెదలు సంధిరించుచుండెను. అది కాళికాదే. నెలదిచ్చియున్న న
 క్వంబులను స్మరించి యాశ్చర్యమునొంది యాకుమ్మెదలను వెళ్ళుచున్నతోవంబున

దక్షునినప్పటి నేడుగృహంబులు గమపితవ నాగృహధ్యారంబుజొచ్చి యా
 దురుష్టులబుట్టిచెంతనుచుకొనిఅచ్చటనుండి మరలముప్పదియోజనములదూర
 యోడనుపర్వతంబుజేరి యాపర్వత మెక్కి రాబడి గగనంబున కెగయ నంతరించు
 బున శత్రు సముద్రంబులనుదాటి తామరపుష్పంబునగడచినచ్చిన పాతాళలంకకే
 శాలికాదేవికి బలియిచ్చెదనని బ్రహ్మాండరూపంబుదాల్చి యతినిఘామిపయబడని
 యాపాతాళలంకేశ్వరునిపై నాయెడుకు మ్మెదల బడవయిచి మృగలవచ్చి కులాద్యా
 బుధాటి చిన్నరూపంబుయొక్క తామరపుష్పంబుజొచ్చి వెడలి సముద్రములకడన
 ముంచినిర్భయముద్రములాఁ స్నానంబుచేసి మరల గగనమాగ్గంబున కెగసివచ్చి తా
 కొలనులాఁ నూత్నరూపంబుదాల్చి మొదటజూచినచోటికివచ్చి పాతాళలంక ప్రా
 చి కులాద్యాంబు వెలువడి కాలికాదేవి సమీపంబునకువచ్చి నిలుచుండి పాతాళల
 కేశ్వరుని జాడగా విలవిలఁతన్నుకొని ప్రాణంబులువిడిచి పాతాళలంకేశ్వరుండు చూ
 పొయెను.

అంతట నాంజనేయుం డాకాలికాదేవికి నమస్కరించి యిట్లనియె. ఓతల్లి
 పాతాళలంకేశ్వరునిగూడ నీకు బలియిచ్చితిని. అని దృఢభక్తితో పలుకగా దేవి కీ
 యత్యంత సందేహితురాలాయెను.

అప్పుడు తనమమారుదయన మత్స్యవల్లభుండువచ్చి తండ్రికి నమస్కరింప కొడు
 నాలింగనంబుజేసి వీరించి ఓపుత్రా! నీవీపాతాళలంకారాజ్యంబున కభిషిక్తుండక
 యీదుర్లండి మమారుని లీతివించి యతనికి యువరాజపట్టంబుగట్టి మీరియపుడు ను
 బుగ నుండదని యాజ్ఞాపించి కాలికాదేవినిజూచి యెత్తల్లి! కాలికాదేవి! తల్లి
 నుండరీ! నూర్కొండయంబుగాకమున్నె రామలక్ష్మణులం గొనిపోవలయునని చెప్పగా
 నాదేవియనుజ్ఞ వడసి రామలక్ష్మణులున్న పెద్దెను తనకెరన్నునంచుకొని కులాద్యార
 బుగడచి నూత్నరూపంబుతోబారి మప్పదియోజనంబులదూర ముపరికించివచ్చి
 లంకకు సుత్ర రధాస్థరంబున వెడలివచ్చుచు హనుమకునిజూచి విభీషణసుగ్రీవా
 గదజాంజద్దవయగవాక్షగంధమాధననీలసుషేణాదులు మొదలయిన వీరవానరులున్న
 గిహించి యనేక విధసాత్రంబులుచేసిరి. సిమ్మట విభీషణాదులత్యంతసంతోషంబుతో
 స్వాముల దర్శనంబుజేసికొని యంతలాఁ నూర్కొండయంబాయెనుగాన నూర్కొండరాంబు
 లా స్వాములవారిమీదను తక్కినవారలమీదను ప్రసరింపగా చూక్షంబుచలబడియున్న
 మాయపాడి చెదరిపోయినందున నందరు సుఖంబుగ నిద్రించుచున్నవారు మేల్కొన్న
 తెరంగున లేచిరి. సిమ్మట నాటిదినంబుననే శ్రీరామచంద్రుండు రావణసంహారంబుజేసి
 లంకనునిర్భీషణునకు పట్టంబుగట్టి పుష్పకవిమాన మెక్కి ఆయోధ్యానగరంబున బ్రక
 శించి శ్రీసీతారాములుపట్టాభిషిక్తులయి పదునొకండువేలయేండ్లు బహుధర్మంబుగా
 రాజ్యపాలనంబుజేయుచు పుష్పవర్ణులు గురియించుచు సుఖంబుగానుండిరి; గాన
 నీ కథ నెవ్వరయినను చదివినను ప్రాసినను వినినను యుద్ధితింబుజేసినను ఆచ్చుకూర్క
 నను అట్టివార లీజన్మంబున కల సుఖంబు లనుభవించి తుదను శ్రీరామచంద్రుని
 పాదారవిందంబుల జేరుదురు.

శ్రీసీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు.
 మైరావణచరిత్రము—సంపుటము.

